

TEKST ROB ZIJLSTRA | FOTO'S CORNÉ SPARIDAENS

OM in cijfers

Openbaar Ministerie Noord-Nederland bestaat sinds 1 januari 2013. Op die datum zijn de arrondissementsparketten Groningen, Assen en Leeuwarden gefuseerd. De organisatie is gehuisvest aan de Paterswoldseweg in het zuiden van Groningen. Er werken 250 mensen, onder wie 40 officieren van justitie. In 2014 noteerde het Openbaar Ministerie 17.030 verdachten, ruim duizend minder dan een jaar eerder (18.190). Qua cijfers houden Groningen en Friesland elkaar redelijk in evenwicht. In Groningen werden vorig jaar 6500 verdachten aangehouden, in Friesland 6300 en in Drenthe bijna 4000. Wat resteerft heeft betrekking op verdachten die buiten Noord-Nederland een strafbaar feit zouden hebben gepleegd.

HET OM-GEVOEL

Gaat het wel goed met het Openbaar Ministerie Noord-Nederland? Dagblad van het Noorden stelde die vraag en was – om antwoord te krijgen – vijf dagen te gast op de burelen van het justitieparket in Groningen.

Het volgende is er aan de hand: het aantal strafzaken dat dient voor de meervoudige strafkamers van de rechtbanken in Groningen, Assen en Leeuwarden loopt terug. In vergelijking met twee jaar geleden zelfs met ruim 30 procent. Komt bij: veel strafzaken die wel worden behandeld, zijn oud. Hoe kan dat? De terugloop kan niet worden verklaard door een afname van de geregistreerde criminaliteit. Die neemt op onderdelen wel iets af, maar niet zodanig dat het logisch is dat er in de rechtszalen van het strafrecht met regelmaat niets te beleven valt. De noordelijke cijfers gaan in tegen de landelijke trend. Niemand die bij het strafproces is betrokken, is hier blij mee.

Voor verdachten ligt dat vaak anders. Vraag maar aan Harke K. uit Oost-Groningen. Hij zou de nieuwe vriend van zijn ex hebben mishandeld, hij was in het bezit van een vuurwapen en hij exploiteerde onder zijn woning een professionele ingerichte hennepkwekerij met driehonderd planten.

Eind september stond K. voor de meervoudige strafkamer van de rechtbank in Groningen. De officier van justitie vond voor deze strafbare feiten een gevangenisstraf van acht maanden gerechtvaardigd. Maar de eis liep om een werkstraf van 200 uur. Omdat de strafbare feiten dateren van oktober 2013. De verdachte nu nog naar de gevangenis te sturen dient geen enkel doel, vindt de openbare aanklager. De rechtbank was het daar maandag mee eens: twee-honderd uur.

Dit is maar één voorbeeld. Een voorbeeld dat niet in de brochures staat van het Openbaar Ministerie (OM). Daarin staat dat het OM het strafrecht op een snelle en merkbare manier inzet ten behoeve van een veiliger samenleving.

DRAMAALLEN

De vraag hoe het kan - minder zaken en relatief veel oorzaken - laat zich niet zo eenvoudig beantwoorden. Je kunt iemand de schuld geven, maar dat is nog geen antwoord.

Wat zonder twiifel een rol speelt is dat de politie, het OM en de rechtbanken in een organisatorische draaimolen zitten. De drie organisaties die elkaar ketenpartners noemen, hebben de grenzen tussen Groningen, Drenthe en Friesland laten varen om op te gaan in Noord-Nederlands verband. Sinds

Jan Eland, hoofdofficier van justitie van het Openbaar Ministerie Noord-Nederland

januari 2013 is er de Rechtbank Noord-Nederland en het Openbaar Ministerie Noord-Nederland. Al twee jaar lang probeert ook de politie van het gebied tussen Harlingen en Delfzijl en van de Waddeneilanden tot aan Emmen, Hoogeveen, Meppel een logisch geheel te maken.

Dat zijn geen eenvoudige operaties. Voor het OM brecht de fusie nog mee dat het personeel dat eerst werkte in Assen en Leeuwarden nu dagelijks naar de Paterswoldseweg in Groningen-Zuid moet reizen. Voor het rechtbankpersoneel in Assen en wellicht later voor hun collega's in Leeuwarden hangt iets soortgelijks in de lucht, wat op de werkvloeren niet alleen tot veel onrust, maar ook tot boosheid leidt. De omstandigheden om de fusies in goede banen te leiden, zijn zeg maar niet ideaal.

En dan moeten er nog tientallen miljoenen euro's worden bezuinigd. In wandelgangen, bijvoorbeeld in die van het gerechtshof in Groningen, is van alles te horen. Strafrechtsadvocaten mopperen dat ze hun dossiers niet of altijd te laat krijgen. Ze klagen dat het OM onbereikbaar is. Officieren van justitie verzuchten dat de rechtbank ook niet echt meewerkt en dat advocaten altijd wel iets te klagen hebben.

Rechtsers zeggen niet zo veel. Ja, dat zij er niets aan kunnen doen, dat de rechtbank

afhankelijk is van wat het OM aan zaken aanlevert.

In grote lijnen moet het zo gaan: de inbreker breekt in. De politie arresteert de inbreker, verzamelt volgens de regels van de wet tenminste twee overtuigende bewijzen en stuurt die verzameling naar het OM dat besluit of de inbreker zich te ja of te nee moet verantwoorden bij de rechter. Zo ja, dan beoordeelt de rechter of de politie en het OM hun werk naar behoren hebben gedaan en als dat zo is, is de kans groot dat de inbreker zijn verdiende loon krijgt.

Het OM heeft in dit proces de regie. Het OM stuurt de politie aan, is verantwoordelijk voor het strafdossier en brengt de zaak inclusief de verdachte aan bij de rechtbank. Gaat het fout, dan is de kans het grootst dat het mis is gegaan bij het OM.

Dit voorjaar ging het een paar keer heel erg mis. Er was informatie zoek, er was vergeten slachtoffers te informeren, verzuimd tolken op te roepen, er was geen verdachte. Steeds vaker stond de rechtszaal onbedoeld leeg. De mopperende advocaten zagen er hun gelijk in. Ze zeiden dan: zie je wel, het is een zootjie bij het OM.

BAAS

Jan Eland is hoofdofficier van justitie van het Openbaar Ministerie Noord-Nederland

en daarmee de baas. Hij zei: „Kom een week bij ons rondlopen. Mocht je dan concluderen dat wij een stelletje Jan Labbekakken zijn, dan moet je dat vooral opschrijven.” Half september meldde ik mij. Ik kreeg een officiële rijkspas om deuren te openen en ik mocht met iedereen die wilde, praten.

Conclusie na vijf dagen: er werken bij het OM geen Jan Labbekakken. Er wordt daar, net als overal, hard gewerkt. Er bestaat een OM-gevoel. De vloeren en muren in het OM-gebouw in het zuiden van de stad Groningen zijn spierwit, de deuren van glas. In zithoekjes staan hippe meubels, hier en daar hangen moderne kunst-reproducties. Er is op de vierde en glimmende koffieuutomaat met verse bonen. Het oogt er smetteloos, maar vlekkeloos verloopt het niet.

Op de afdeling zittingsvoorbereiding GPS worden de strafzaken voorbereid die dienen bij de politierechters. Het gaat om de meer eenvoudige zaken waarvoor tot een jaar celstraf kan worden opgelegd, maar waar in de praktijk geldboetes en werkstraffen de regel zijn. Met een borrel op achter het stuur, winkeldiefstallen, eenvoudige mishandelingen, gedoe. In de drie noordelijk rechtbanken zijn dagelijks zittingen van de politierechter. Met, per rechtbank, per dag, zo'n twintig verdachten.

Als ik er ben, staan er 1.002 strafzaken open. Dat klinkt veel, maar het is een acceptabele voorraad. In principe, zeggen de medewerkers van deze afdeling, zijn deze zaken gereed om aan de rechter te worden voorgelegd. In principe, want lang niet alle zaken zijn echt klaar. Vaak ontbreekt nog iets. Een reclasseringsrapport van de overbelaste reclasserer, een proces-verbaal van de politie. De medewerkers van de GPS-zittingsvoorbereiding hebben niet de beschikking over interne telefoonnummers van de politie. Waarom niet? Zeg het maar. Zo is het gewoon.

Willen ze een agent spreken, dan moeten ze het publieke opvoer-884-nummer bellen (wel politie, geen haast). Ik wil niet weten, zeggen ze op de afdeling, hoeveel tijd zij kwijt zijn met het bellen van de politie. „Probeer er maar eens doorheen te komen.” En dan hebben ze nog niets gezegd over zeurende advocaten met onredelijke verzoeken. Er zijn ook aardige advocaten.

GPS is de naam van het digitale (landelijke) systeem. Het is een geweldig systeem. Als het werkt. Soms werkt het niet en juist dan belt er een slachtoffer. Dan hebben ze geen antwoorden. Soms kan er niet worden gescand, waardoor het dossier niet compleet kan worden gemaakt. De rechtszaak gaat dan niet door. Als het systeem wel werkt, werkt het traag, met name op dinsdag.

Rechtsers kunnen op de rechtbank in het GPS-systeem kijken. Maar de rechters geven de voorkeur aan hun eigen systeem dat DIVOS heet. Het duurt soms 24 uur

voort een bestand van GPS is overgezet naar DIVOS. De medewerkers van GPS-zittingsvoorbereiding: „Er gaat wel eens iets fout, maar dat is lang niet altijd onze schuld, niet altijd de schuld van het OM.”

PENOZA

De avond voor mijn eerste 'stagedag' keken een miljoen mensen naar de nieuwste aflevering van de tv-misdadaiserie Penozo. Ze zagen hoe een meer dan nors kjenende officier van justitie op hoge hakken en met een strafdoosier onder haar arm door de gevangenis liep. De boef, mevrouw Penozo, kreeg van haar een aanbod dat ze niet kon weigeren: in plaats van levenslang mocht ze vrijuit gaan en zal haar strafdoosier spoorloos verdwijnen. In ruil daarvoor moest ze infiltreren in een criminele organisatie. De eerste ochtend bij de koffieuutomaat zeg ik dat Nederland via de tv een aardig beeld krijgt van hoe het Openbaar Ministerie werkt. Verschrikte blikken. Officier van justitie Rianne Wildeman: „Neel Natuurlijk gaat het zo niet!” Ze zegt: „Ik krijg ook kromme tenen als ik naar Flikken Maas-tricht kijk.”

Ik schuif aan bij de wekelijkse vergadering van Bureau Recherche waar het moet gaan over kwaliteit en opsporing. De bijeenkomst is in de kamer die de de Vissenkom noemen. Officier van justitie Corien Fahner zit het overleg voor. Ook zij zegt: „Er gaan dingen niet goed. Daar draaien we niet om heen. Maar het ligt niet altijd aan ons. Probleem nummer één is op dit moment het Nederlands Instituut Forensische Psychiatrie (NIFP). Psychiater en psychologen moeten een advies schrijven over de verdachte. Normaal gesproken duurt zo iets zes, zeven weken. Nu mogen we al blij zijn dat er binnen die tijd een deskundige wordt benoemd. Er zijn wachtlijsten. Zaken die in principe klaar zijn, kunnen daardoor niet naar de rechter.”

Er is er meer. Er moeten keuzes worden gemaakt, lastige keuzes. Landelijk gaat veel capaciteit naar de liquidatieonderzoeken in Amsterdam, naar het grootste onderzoek rond de MH17. Logisch en begrijpelijk, zeggen de officieren van justitie, maar we hebben daar wel mee te maken. Officier van justitie Cassandra Westering: „Wij mogen per maand bijvoorbeeld maar een beperkt aantal bewijsstukken voor nader onderzoek naar het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) sturen. Als het om DNA-profielen gaat, zijn 42 stukken voor heel Noord-Nederland op dit moment het maximum. Dat helpt niet om onderzoeken vlot af te ronden. Er is altijd een gebrek aan capaciteit.” Henk Super, de officier van justitie die is belast met intelligentie, zegt daarover: „Soms wil je een onderzoek opstarten, maar dan is er bij de politie maar een man en een paar-dokker beschikbaar. Voor een tweede onderzoek zijn er helemaal geen mensen. Dan kunnen we niks.”

Is de politie de boosdoener? Officier van justitie Pieter van Rest van de afdeling Beleid en Strategie zegt: „De informatiepositie >>

“ WILLEN ZE EEN AGENT SPREKEN, DAN MOETEN ZE HET ALGEMENE NUMMER BELLEN